

ЩОДО ПРОБЛЕМИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ТА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РОЗВИТКУ МІНЕРАЛЬНО-СИРОВИННОЇ БАЗИ УКРАЇНИ

Загальнодержавна програма розвитку мінерально-сировинної бази України на період до 2030 року, затверджена Законом України від 21 квітня 2011 року, одним із вагомих чинників подолання кризового становища в економіці України визначає належне забезпечення потреб економіки в мінерально-сировинних ресурсах та ефективне їх використання.

Основу мінерально-сировинної бази складає сукупність розвіданих і попередньо оцінених запасів корисних копалин і супутніх компонентів, що може бути застосована в галузях економіки за умови отримання економічної вигоди на рівні, достатньому для провадження розширеного виробництва з метою забезпечення економічної безпеки держави.

Мінерально-сировинний комплекс забезпечує вагому частку валового національного продукту. З видобутком і використанням корисних копалин пов'язано 48 відсотків промислового потенціалу країни і до 20 відсотків її трудових ресурсів. Ці показники наближаються до показників розвинутих країн з потужною гірничодобувною промисловістю, де зосереджено від 20 до 40 відсотків загальних інвестицій та до 20 відсотків трудових ресурсів.

З різним рівнем детальності вивчено родовища нетрадиційних для України корисних копалин - хрому, свинцю, цинку, міді, молібдену, берилію, літію, танталу, ніобію, рідкісних земель, плавикового шпату, апатиту, горючих сланців, бішофіту тощо.

Протягом останніх 5-10 років підтверджено реальні можливості подальшого приросту запасів вуглеводнів, відкриття і розвідки родовищ нових для України видів корисних копалин - золота, хрому, міді, свинцю, цинку, молібдену, рідкісних і рідкісноземельних елементів, літію, ніобію, танталу, фосфоритів, флюориту, каменесамоцвітної сировини тощо. Саме із започаткуванням та істотним нарощенням їх видобутку пов'язані потенційні

можливості нарощення експортного потенціалу держави.

Однак через складне становище економіки держави, що зумовлює недостатні обсяги проведення геологознімальних, пошукових та інших розвідувальних робіт, темпи та обсяги відтворення власної мінерально-сировинної бази не відповідають потребам країни.

Через нестачу коштів обсяги проведення геологорозвідувальних робіт скоротилися у 3-4 рази. Починаючи з 1994 року приріст розвіданих запасів більшості стратегічних видів корисних копалин не компенсує їх видобуток. Подальше зволікання із вжиттям дієвих заходів зумовить нестачу деяких видів власної мінеральної сировини, зниження рівня захисту національних інтересів. Крім традиційного імпорту нафти, газу, деяких кольорових і рідкісних металів, коксівного вугілля, магнезиту, плавикового та польового шпату Україна вже сьогодні ввозить сірку, яку до 1992 року експортувала щороку.

Скрутне економічне становище України з часу набуття незалежності значною мірою зумовлене відсутністю власних дешевих джерел енергії. Єдиним на сьогодні виходом з такої ситуації є пріоритетний розвиток нових енергетичних технологій, що базуються на значних запасах в Україні кам'яного і бурого вугілля, багатих органікою сланців ("сланцевий газ"), торфу тощо та істотне нарощення обсягів використання нетрадиційних та альтернативних джерел енергії.

Важливе значення також має комплексне геологічне вивчення території України і природних та антропогенних змін геологічного середовища в режимі постійного моніторингу. Недостатні обсяги проведення названих робіт в сучасних умовах зумовлені не тільки складним становищем економіки держави, а й недосконалим організаційно-правовим механізмом надання та використання відповідних земельних ділянок для геологічного вивчення надр.

Земельний кодекс України присвячує регламентації відносин щодо використання земельних ділянок для проведення розвідувальних робіт лише одну статтю 97, наголошуючи, що такі роботи можуть проводитись спеціалізованими юридичними особами на підставі угоди з власником землі або

за погодженням із землекористувачем. Серед проблем, пов'язаних із реалізацією положень ст. 97 ЗК України, слід виокремити: відсутність чітких законодавчо визначених підстав та умов для укладання або відмови в укладанні угод про використання земельних ділянок для проведення розвідувальних робіт; невизначеність порядку відшкодування втрат сільськогосподарського та лісогосподарського виробництва при погіршенні якості відповідних угідь у процесі проведення розвідувальних робіт; складність визначення і формалізації як меж, так і стану земельної ділянки, на якій будуть проводитись розвідувальні роботи та інші.

Ситуація ускладнюється відсутністю належного теоретичного обґрунтування вдосконалення земельно-правових норм, які призначені регулювати відносини, пов'язані з правом проведення розвідувальних робіт. Разом з тим організаційно-правовий механізм набуття та використання земельних ділянок, в межах яких буде здійснюватися геологічне вивчення надр шляхом проведення розвідувальних робіт, має бути чітко і повно врегульованим з тим, щоб забезпечував можливість здійснювати розвідувальні роботи у максимально стислі строки.

Підсумовуючи вищевикладене можна зробити висновок про те, що проблема розвитку мінерально-сировинної бази України як матеріальної основи зростання національної економіки потребує зваженого системного підходу, оптимальним варіантом якого є збалансоване використання ресурсів держави і приватного бізнесу та запровадження інноваційно-інвестиційного механізму надрокористування. Це дасть змогу підвищити ефективність засобів впливу з боку держави на розвиток геологічної галузі, забезпечити впровадження сучасних ефективних форм господарювання, створити додаткові робочі місця на підприємствах мінерально-сировинного комплексу та збільшити його внесок у розвиток національної економіки, зменшити її залежність від імпорту окремих видів мінеральної сировини та зміцнити експортний потенціал.

Золотарьова Дар'я Михайлівна – молодший науковий співробітник НДІ

правового забезпечення інноваційного розвитку НАПрН України